

Propitious Prayer

שבועות תשע"ח

4

77 / MORNING SERVICE

BLESSINGS OF THE TORAH

BLESSINGS OF THE TORAH

It is forbidden to study or recite Torah passages before reciting the following blessings. Since the commandment to study Torah is in effect all day long, these blessings need not be repeated if one studies at various times of the day. Although many *siddurim* begin a new paragraph at **וְיַעֲרַב** 'Please, HASHEM,' according to the vast majority of commentators the first blessing does not end until **לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל** 'His people Israel.'

בְּרוּךְ Blessed are You, HASHEM, our God, King of the universe, Who has sanctified us with His commandments and has commanded us to engross ourselves in the words of Torah. Please, HASHEM, our God, sweeten the words of Your Torah in our mouth and in the mouth of Your people, the family of Israel. May we and our offspring and the offspring of Your people, the House of Israel — all of us — know Your Name and study Your Torah for its own sake. Blessed are You, HASHEM, Who teaches Torah to His people Israel.

בְּרוּךְ Blessed are You, HASHEM, our God, King of the universe, Who selected us from all the peoples and gave us His Torah. Blessed are You, HASHEM, Giver of the Torah.

Numbers 6:24-26

יְבָרְכֶךָ May HASHEM bless you and safeguard you. May HASHEM illuminate His countenance for you and be gracious to you. May HASHEM turn His countenance to you and establish peace for you.

וְיַעֲרַב ה' פני ישראל

צריך להזהר מאד בברכת התורה

כתב הטור (או"ח סי' מז): ברכת התורה מאד צריך להזהר בה כדאיתא בנדרים (פא.) מפני מה ת"ח אין מצויים לצאת מבניהם ת"ח? רבינא אמר מפני שאין מברכין בתורה תחילה, ואמר ר"י א"ר מאי דכתיב (ירמיהו ט, יא) מי החכם ויבן את זאת וכו'... על מה אבדה הארץ? כבר זה נשאל לחכמים ולגבאים ולמלאכי השרת" ואף לא אחד ידע את סיבת החורבן. "עד שהקב"ה בעצמו אמר (שם) יעל עוכם את תורת אשר נתתי לפניכם וכו'... אמר ר"י א"ר לומר שאין מברכים בתורה תחילה". המפרשים מבארים מהו המוכן: "שלא בירכו בתורה תחילה"? שלא נתנו חשיבות לתורה ולא העריכו אותה, הב"י מביא מהר"ן שהביא את דברי רבינו יונה: "כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה", הם אמנם למדו תורה, אבל לא החשיבו אותה, "ומתוך כך היו מולו"ץ בברכתה", שאם התורה היתה חשובה היה צריך לברך עליה ברכת שבח והודיה להקב"ה. וזה שלא בירכו זו הוכחה שלא החשיבו מספיק את תורת ה', "והיינו לא הלכו בה כלומר בכוונתה", לא הלכו בה כפי צריך ללכת בה, לפי הצורה הראויה להתייחס לתורה בכוונה לשמה. נמצינו למדים מכך שברכת התורה מבטאת את החשיבות של התורה.

6

74 RAV SCHWAB ON PRAYER

In any event, suffice it to say that reciting התורה ברכות התורה is an extremely important halachah. Berachos 21a holds that the basis for it is the *pasuk*, **כִּי יִקְרָא יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם ה' אֱלֹהָיו**, When I call out the Name of Hashem, ascribe greatness to our God (Devarim 32:3). Moshe Rabbeinu tells us here that when you "call the Name of Hashem," meaning when you talk about *divrei Torah*, you shall first give greatness to HaKadosh Baruch Hu.

שיחה.כ. נעימות התפילה ב' שיהיה כבודו וישר פעלו או להיפך, תוכל להבחין זאת על ידי

כל העלחת האדם בתורה ועבודת ה' תלויים באופן תפילתו

מוכא בשם הרמ"ק ר' שלמה מפומבד"ץ, שהיה רגיל לומר, אם תרצה לדעת התנהגות איזה אדם בכל המעט לעת, אם יד וישר פעלו או להיפך, תוכל להבחין זאת על ידי תפילתו, כי אם הוא מתפלל כראוי, זה לאות כי כל התנהגותו לטובה, משא"כ אם מולל בתפילתו בודאי מקול ומולל הוא בכל עניני היהדות, והיה מביא על זה רמז בפסוק (משלי כו, יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ר"ל כמו שהמים מראים להאדם את צורת פניו, כן "לב האדם" הרומו על תפילה, עבודה שכלב זו תפילה, מראה את צורתו הרוחניות של האדם, בכל עניני היהדות (עי' זכרון צדיקים ח"ו בערכו סי' י"ד), וכן מסופר שפעם בא אחד למרן החזון איש ז"ע ושאלתו בפיו, כיון שצריך הוא לברר מצב היראת שמים של בחור מסוים, רוצה הוא לדעת האך אפשר להבחין הדבר, אמר לו החזון איש שילך לראות כיצד הוא מתפלל... כי ירא"ש של בחור נמרד לפי כמה שהוא מתייגע לבוון לבו בעבודה שכלב זו תפילה.

והנה בימים האלו עומדים אנו לפני קבלת התורה, וכל אחד מאתנו בודאי רוצה לקבל עליו עול התורה והמצוות בשלימות, להצליח בתורה ולהתעלות בעבודת ה', איך הומן גרמא הוא ביותר לקבל על עצמינו להשקיע את מיטב כוחנו בעבודת הקודש של תפילה, להתפלל במתינות, בהתעוררות וכוונות הלב, וזה יהיה הכלי לקבל בתוכו השפע הגדול של קבלת התורה, ובפרט לפ"ד המאור ושמש בפרשה זו (פ' במדבר) שכתב ראי אפשר לקבל השפע גדול של רוחניות הנשפע לנו בשבועות אלא בצירוף שתי העבודות - תורה ותפילה, ובמקום אחר (פ' ויצא) כתב עוד יותר, דאפי' התורה עצמה שלומד אינה כראוי כשאינו מצרף לה עבודת התפילה, וכן כתב במאור עינים (ליקוטיו עמ' פ"ו), והבנו יששכר ז"ע (בספרו דברים נחמדים, אבות אות ל"ד) כתב לפרש המתני (אבות ג, כא) אם אין דרך ארץ אין תורה, כי דרך ארץ בגימטריא "תפלה", ואם אין לאדם עבודת התפילה, גם תורה אין לו, כי דווקא שניהם כאחד טובים, לכן כהנהגה לקבלת התורה מוטל עלינו להשקיע הרבה כוחות לא רק בהתמדת ויגיעת התורה, אלא גם בכוונת התפילה, כדי שבאמצעותם נוכל לקבל התורה בשלימות כרצון השי"ת.

2

ומאחר שכן, צריכים אנו להתחוק מאד בימים האלו - ימי הכנה למתן תורתנו, בתפילות ותחנונים שנוכח להצליח בתורה וירא"ש, וביותר צריכים אנו לבוון היטב בנוסף התפילות שתקנו לנו אנשי כנה"ג לבקש על תורה, בברכת התורה, בברכת השחר, שתרגילנו בתורתך, באהבת עולם - אשר כל כולו בקשות ותחנונים על התעלות בתורה"ש, בשמו"ע - אתה חונן, השיבנו, ובאלקי צנור - פתח לבי בתורתך וכו', וכן ביה"ר שאמר תפילה שס"ע - ותן חלקנו בתורתך, וכן בובא לציון - הוא יפתח לבנו בתורתו, בכל אלו מקומות יבקש כל אחד מקורות לבו שהקב"ה יצליחו בכל ההצלחות שבלימוד תורה.

גודל סגולת "ברכת התורה" בכוונה

והנה אם כי כל יצירה על התנויות, ועל תורה בפרט, רב כוחה להשפיע הצלחה ופייעתא דשמאי מרובה בתורה ועבודת ה', מכל מקום הגוש מיוחד יד יישוב על יצירת התורה לאומרה בכוונה גדולה, במתינות, בהתעוררות, ובתחנוני הלב, כי בפרשה זו הורה כי הצלחת האדם בתורה במשך כל היום, וכמה שמשקיע בה יותר, יצא יותר ויגדל יצירת התורה, כמו שכתב בחפארת שלמה דברכה"ת יש לה כח המשיך להשגה הלימוד, וכו'.

7

According to Nedarim 81a, the meaning of the verse, ... על מה אבדה הארץ? For what reason did the land perish... But Hashem has said: Because of their forsaking My Torah (Yirmiyahu 9:11,12), is that the destruction of Eretz Yisrael and the churban Beis HaMikdash were the result of the destruction of Torah. They considered the Torah just a science, another discipline, like any other knowledge, and therefore did not make a berachah before

learning it. So while the Torah does certainly contain all the knowledge in the world, it is unique as תורתנו, My Torah: it is d'var Hashem, and He has commanded us to study it. This is what we express in the ברכות התורה.

9 Women are also obligated to say ברכות התורה. While patur (exempt) from talmud Torah purely for the sake of learning, women are, nevertheless, obligated to learn the halachos of the mitzvos so they can properly fulfill them. With the exception of the few time-bound mitzvos, women have the same obligation as men to know and keep the vast majority of the mitzvos of the Torah. It is therefore incumbent upon women to learn the details of these mitzvos in order to observe them properly. How can a woman keep Shabbos or Yom Tov properly without knowing the applicable halachos?

How can a woman conduct a business if she is not familiar with the dinim (laws) of ribbis (interest), onaah (misrepresentation or price fraud), or gezeil (outright theft). The difference is only in the goal of the learning. For a man, in addition to the need to know the practical halachos in order to apply them, it is also a mitzvah to occupy himself with talmud Torah as a form of avodas Hashem, serving Hashem. This is so even if there is no immediate need for this knowledge in practice, either because he already knows the dinim, or his immediate circumstances do not require the application of what he is learning. However, for a woman, the purpose of the learning is to gain the knowledge in order to put it into practice.

12 החיים שלנו בעולם הבא הם המשך ישיר של החיים שלנו בעולם הזה. כי התורה לא ניתנה לנו רק ללמוד ולקיים, אלא כדי לחיות עם הקב"ה. וכשאדם מסתלק מעוה"ז, הקשר שלו עם הקב"ה ממשיך בעוה"ב.

אתה חושב שאלה דברי חסידות, חידוש של הבעש"ט ותלמידיו? זה ממש לא כך!

הרמ"א מתחיל את דבריו על השו"ע: "שויתי ה' לנגדי תמיד, הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים". הסביר הרב וולבה ז"ל, שאפשר ללמוד - ולשכוח שלומדים את תורת ה', אפשר להתפלל - ולשכוח שעומדים לפני אלוקים חיים (מספרים שפעם בחור האריך מאוד בשמונה עשרה, ניגש אליו ר' יחזקאל לוישטיין זצ"ל ולחש לו באוזן: "אל תשכח את הרשע"!). וכך אפשר לקיים את כל השו"ע באופן טכני בלי לחשוב על הקב"ה בכלל. לכן מקדים לנו הרמ"א, שכל

ההלכות והדינים הכתובים בשו"ע הם פריטים, אבל יש בכלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים" הוא שויתי ה' לנגדי תמיד. כל ההלכות בשו"ע, שהם החיים של תורה, אמורים להביא את האדם לחיים עם הקב"ה - לשויתי ה' לנגדי תמיד. איך זה? על ידי שמקיימים את כל ההלכות הכתובות בשו"ע בכל רגע ורגע מהיום, וזכרים את הקב"ה החיים עם הקב"ה... עד שגומרים את היום עם קריאת שמע הנקודה המרכזית של חיי התורה!¹²

מתחילים את היום עם מדה אני לפניך, מתפללים אל ה' ג' פעמים ביום, מברכים לה' מאה ברכות כל יום, כל מזווה מזכירה לנו את הקב"ה, הכיפה על הראש מזכירה לנו את הקב"ה, בכל פעם שרואים את הציצית נזכרים בהקב"ה, בכל זמן פנוי לומדים תורה - את רצון הקב"ה בכל ענין, ואפי' באכילה ושינה מכוונים לצבור כח להמשיך ולעבוד את הקב"ה... עד שגומרים את היום עם קריאת שמע שעל המטה וברכת המפיל - "ותהא מטתי שלימה לפניך".

זוהי כוונת לימוד התורה וקיום מצוותיה - לעמוד לפניך - לחיות עם הקב"ה. "כה אמר ה' לבית ישראל, דרשוני וחיי" (עמוס ה, ד), ככל שאדם דורש ומחפש את הקב"ה - "דרשוני בכל התורה כולה" (מכות כד, - הוא משיג יותר ויותר דרגות של חיים רוחניים. "ואתם הרבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום נדיבים ה' - מה היום כולכם קיימים, אף לעוה"ב כולכם קיימים" (פסח ז, - הרבקות בה' החיים הרוחניים שאתם חיים היום - ימשיכו לכם אף לעוה"ב.

13 מדי בוקר, אנו מברכים ג' ברכות בברכות התורה (יש אומרים ב' ברכות, שברכת "והערב נא" היא המשך של ברכת על דברי תורה, ואלו הם: א. "אשר קדשנו... על דברי תורה". ב. "והערב נא"... ג. "אשר בחר בנו מכל העמים"...

במסכת אבות (ו, א): "אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף וכזי". גם כאן אפשר לשאול את אותה השאלה: אם אף אחד אינו שומע את ה"בת קול", מה ענין יציאתה?

לסיכום: איזה ענין יש בבת קול ובהכרזות האלה כשאף אחד אינו שומע אותן?

הרב וולבה ז"ל מביא בשם החזון איש זצ"ל, שכשאדם ניגש לשידוך ורואה התאמה, ולכן נוטה לחיוב, באורו רגע הוא שומע את ה"בת קול": "בת פלוני לפלוני". בפנימיות לבו הוא קולט את ה"בת קול" היוצאת ממרום². ולכאורה יש להקיש ולומר דה"ה גם בבית פלוני לפלוני" ובישדה פלוני לפלוני" - כשיש לאדם נטייה לזירה מסויימת, או נטייה להתפרנס בדרך מסויימת³ - בפנימיות לבו הוא קולט את ה"בת קול", וזה מה שגורם לבית או לשדה נהייתו מקור הפרנסה למצוא חן בעיניו. ה"בת קול" אינה נשמעת בעולם - היא נשמעת בתוך לבו של האדם! (בדאי שאין לאדם לסמוך רק על נטייה לבו, שליבו של אדם שומע גם קולות אחרים - קולות של נגיעות וקולות של מידות רעות כקנאה, תאוה וכבוד. אבל אם שוקלים את הענין בשכל הישר ומחליטים שזה הדבר הנכון - אפשר אח"כ לומר שבנטייה לדבר הוא שמע את ה"בת קול").

גם הכרוז היוצא במוצאי שבת "ישובו רשעים" לשאלוה"ה, נקלט בפנימיות הלב. המחשבות הנוגות [sad thoughts] שתוקפות את האדם בשעת סעודה שלישית ובמוצאי שבת, מקורן בכרוז זה שיוצא בשמים, והנפש העדינה קולטת אותו. הרב וולבה ז"ל מביא בשם הרב אלי' לופיאן זצ"ל שלכן תיקן רבי ישראל שלנר זצ"ל עיקר לימוד המוסר במוצאי שבת. מאחר שבמוצאי שבת יוצא הכרוז "ישובו רשעים לשאלוה"ה - בודאי נוכל לקלוט את זה גם בעולמנו, ולהתעורר על ידו לחשובה⁴.

וכך צריכים להבין גם את ענין הבת קול שיוצאת מהר חורב: "אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה". הרי הר חורב זה הר סיני (שבת פט) - אי"כ למה אומרים כאן חז"ל שהבת קול יוצאת מ"הר חורב" ולא מ"הר סיני"? מבאר הרב וולבה ז"ל, דכשאדם מבטל את עצמו מלימוד התורה ואח"כ מרגיש בתוך עצמו הרגשת ריקנות - הרגשת הריקנות הזאת היא שמיעת הבת קול בעומק לבו. "הר חורב" הוא מלשון חורב⁵, ולכן משתמשים כאן חז"ל דוקא בשם "הר חורב" - שהבת קול בוקעת מהחורבן המתהווה בעולם ובאדם ע"י ביטול תורה, ומכרות ואומרת "ראו איך העולם והאדם נהרסים מעלבוניה של תורה". הרגשת הריקנות והחורבן בתוכנו - היא שמיעת הבת קול בפנימיות הלב⁶. בעיני מביא הרב דסלר זצ"ל בשם הבעש"ט זצ"ל, דמהבת

קול שיוצאת מהר חורב ומכרות כל יום "אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה" משתלשלין הרהורי התשובה הקטנים שעולים לפני האדם מזמן לזמן⁷.

את כל מה שנמצא בעולם, אפשר לחלק לשתי הגדרות: דומם וחיי. "דומם" זה אבנים, עפר, ברזלים וכדו', ו"חיי" הוא כל דבר שיש בו רוח חיים: אנשים, חיות וצמחים. מה ההבדל בין דומם לחיי? ישנם כמה הבדלים, אבל אחד מעיקרי ההבדלים הוא: דבר חיי צריך אויר ומוזן כדי לשרוד ולהמשיך לחיות. אם לא נותנים לצומח אויר, אוז ומים - הוא מתחיל מיד לנבול, ואם לא נותנים לגוף אוכל ומים אפי' רק ליום אחד, הוא מתחיל להיחלש - כולנו יודעים איך מרגישים במוצאי תענית.

ההבדל הזה בין חיי ודומם אינו חידוש - החידוש היא שגם הנשמה היא בגדר "חיי" - "ויפת באפיו נשמת חיים" (כראי ב, ז) - וגם הנשמה צריכה מאן - ומוזן הנשמה הוא לימוד וקיום התורה⁸.

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא" (אבות ה, ז). יש בתורה סוג חדש של חיים, חיים הרבה יותר נעלים מחיי הגוף - וע"י התורה האדם יכול לעלות ממדרגה למדרגה של חיים רוחניים. כאשר אדם משיג הבנה יותר עמוקה ואמיתית בעבודת ה' "דומה לו כאילו עכשיו נעשה חיי מתוך מיתתו" (על שור חי"ב ע"י תוסד) - כאשר אדם עולה ברוחניות הוא מרגיש חיות אחרת, כאילו נפתח לו מימד חדש בלב, עומק חדש, ורוממות חדשה. "כי הם חיינו" - אלה הם החיים האמיתיים. אבל כשאדם מפסיק לעלות ברוחניות - הוא יורד, והוא מתחיל להרגיש ריקנות וחורבן - הוא מרגיש את ה"אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה" אשר בשפת התורה נקראת "מיתתו"⁹.

11 על התורה נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג, יח). הרב וולבה ז"ל הסביר שמדובר בפסוק זה ש"עץ החיים" שנא' עליו "ואכל וחי לעולם" (ברא' ג, כב) נגנו בתורה, ובמילים פשוטות יותר: יש "חיות רוחנית" שנגזרה בתורה. ככל שלומדים ומקיימים את התורה, ה"חיות הרוחנית" הופכת להיות יותר ויותר חלק מעצם האדם. וה"חיות הרוחנית" לא נפסקת כשהאדם מת אלא צדיקים במיתתן עדיין קרויים חיים (ברכות יח, - "ואכל וחי לעולם", ו"חיי עולם נטע בתוכנו" - יש נטיעה של חיי נצח בתוך אדם, והעסק בתורה מביא את הנטיעה הזאת לגידול ולצמיחה ולגדל פרי - וכך זוכים ל"חיי עולם", חיים נצחיים בעוה"ב ובתחיית המתים¹⁰.

טעם אמירת שלושת ברכות התורה

ה"עץ יוסף" (אוצר התפילות עמ' 120) בשם ה"פתח עיניים" כתב מה המהות של שלושת הברכות: "ונראה לתת מעם שלוש הברכות על מה שהגמרא אומרת יהלך לימרינהו לכולהו"; אם אומרים שלוש ברכות, צריך שלכל ברכה יהיה משהו מיוחד, "אנו מברכים אשר בחר בנו הוא נגד ישראל" הברכה האחרונה כנגד ישראל. "וברכת יהערב נא נגד התורה הקדושה", הברכה השניה מדברת על מעלת התורה. "וברכת אשר קדשנו במצוותיו" היא נגד השי"ת, הברכות כנגד שלושה דברים: הקב"ה אורייתא וישראל. "והקדים הברכה של אשר קדשנו במצוותיו מפני שהיא קדומה במעלה" כי היא כנגד הקב"ה. "וכן יהערב נא שהיא נגד התורה הוא גם כן יותר מברכת אשר בחר בנו" שהיא המעולה שבברכות, ברכה זו המעולה ביותר למרות שהיא נגד ישראל. ולכאורה הברכות נגד הקב"ה ונגד התורה אמורות להיות יותר מעולות? ועל כך אומר: "מפני שהקב"ה והתורה לא קנו שום יתרון כביכול כמה שישראל קיבלו התורה", לא הקב"ה ולא התורה הרוויחו מכך שאנו קיבלנו את התורה אלא רק עם ישראל נתעלו מכך, כל התכלית של הבריאה היא שעם ישראל יקבלו את התורה, ולכן הברכה האחרונה המדברת על נתינת התורה לעמ"י, היא המעולה בברכות. "מה שא"כ אנו בני ישראל חיבה יתרה נודעת לנו שנתן לנו בלי חמדה לכן זו המעולה שבברכות".

פז | לבקר רנה ר' שאר ברוך

"לעסוק בדברי תורה" - למה אין הברכה על מצות לימוד התורה ולפי זה, יש לפרש מטבע הברכה, על דברי תורה, ולכאורה למה אין הברכה על מצות לימוד התורה. אלא יש לבאר, כיון שהברכה אינה על לימוד וידיעת התורה בלבד, אלא עיקרה הוא על עצם העסק בדברי התורה.

"הלוא כה דברי כאש"

והנה אמנם בסתם חכמה, כל עיקרה הוא השגת הדברים בשכל, ואין מציאות של דברי החכמה, אבל התורה היא מציאות של דבר ה', והמצוה היא לעסוק בעצם הדברי תורה, ולא רק משום החכמה וההוראה שבהם, אלא משום עצם היותם דברי תורה.

ואין השגת חכמת התורה, היא מצד עצם הדברי תורה, ותכליתה היא שע"י ההבנה והטברא דבק ליבו ושכלו בעצם קדושת הדברי תורה.

וכן כתב הרמח"ל, בספר דרך עץ חיים, וזה לשונו:

על התורה נאמר, "הלוא כה דברי כאש נאם ה'". והודיענו בזה, כי אמת הדבר, שהתורה היא ממש אור אחד ניתן לישראל לאור בו.

כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול, שאינן אלא ידיעת דבר מה, אשר ישיג השכל בטרחה, אך התורה הנה קדושה היא, אשר לה מציאות גבוה בגבהי מרומים.

וכאשר יעסוק בה האדם למטה, אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע אותו אל גנוי מרומים, גנוי הבורא יתברך שמו, בדרך הארה ופועלה חזקה אשר היא פועלת בה.

...אך כשמשתדל האדם להבין, וקורא וזוהר וקורא, ומתחזק להתבונן, הנה כל כך מתלהטים האורות ההם ויוצאים כמו שלהבת מן הגחלת בנשמה. ועל זה אמר התנא, "הפוך בה והפוך בה דכולא בה", כי צריכים העוסקים להיות הופכים והופכים, עד שתתלהב כמעשה האש ממש.

הרי למדנו, שהתורה אינה "חכמה" בלבד, אלא מציאות היא של 'הלוא כה דברי כאש', וע"י העסק בדברים עצמם, זוכה לידבק בגנוי הבורא ית"ש, ולהשיג את האור שבהם.

עיקר מצות לימוד התורה ע"י העונג וההנאה בה

עוד יש לעיין, שהרי כמה וכמה בקשות יש לבקש ולהתחנן על הבנת התורה והשגתה, ומדוע התפילה שתיקנו להתפלל בברכת התורה, היא דווקא על 'עריבות' התורה.

ונראה לבאר, ע"פ דברי הב"ח הנ"ל, שעיקר מצוות תלמוד תורה, היא הדביקות בתורה עצמה, בלא שום תכלית אחרת, לכן מוכרח בזה ההנאה והעריבות, כי אין האדם דבק אלא במה שערב לו.

וכן מבאר האגלי טל (בהקדמת ספרו):

כי זה עיקר מצות לימוד התורה, להיות שש ושמוח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה.

וכן כתב בפירוש רבינו אברהם מן ההר, (מסכת נדרים דף מח.), שעיקר מצות הלימוד, היא ההנאה והתענוג בלימודו.

צורת לימוד התורה מתוך אהבה דוקא

והנה הנהגה מיוחדת מצינו באופן קיום מצוות תלמוד תורה (גמ' מנחות דף צט ע"ב):

תנא דבי ר' ישמעאל, דברי תורה לא יהו עליך חובה, ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן.

ומפרש מהר"ל (חדושי אגדות שם):

שאל יעשה אותם כאלו היה חובה ואם כן לא ילמד מאהבה, אבל יש ללמוד מאהבה כאילו אין עליו חובה, רק בשביל שהוא אוהב את התורה. ומ"מ אי אתה רשאי להפטר מהם, שלא תאמר כי מאחר שאינה חובה, אפשר להפטר מהם, כי אין אתה רשאי להפטר.

כי שניהם ביחד הם בתורה, כי היא מצות הש"י על האדם ולכן אי אתה רשאי להפטר מהם, ... ומצד המקבל הוא האדם, יהיה דבק בה לגמרי וילמד מאהבה, ואם לא ילמד מאהבה לא יהיה דבק לגמרי בתורה.

וכן כתב רש"י בפירוש ברכות התורה (מסכת ברכות דף יא ע"ב):

הערב נא ה' אלקינו - יערבו עלינו לעסוק בהם מאהבה.

הרי שזו עיקר צורת לימוד התורה, - באהבה, כי בלא אהבה, אינו דבק בתורה. לכן, כך צריך שיהא אופן הלימוד, כאילו אינו חובה, כי חובה אינה אהבה.

23

We have here two different requests:

“that we will know Your Name.” We ask that we become familiar with, and know, the Torah Shebichsav, the Written Torah. We are told by Chazal that כל התורה כולה שמוקטין של הקב"ה... The entire Torah is comprised of Names of Hashem... The Chachamim of the Kabbalah are aware of "secrets" in every letter of Torah Shebichsav, which have not been revealed to ordinary mortals. The Neviim were aware of these "secrets" and they handed them down to their talmidim. This is actually the meaning of the word "Kabbalah," something received ish mipi ish — through word of mouth, going back to the Neviim. So therefore, the words of Torah Shebichsav are called שמך, because they contain hidden references to HaKadosh Baruch Hu.

“and students of Your Torah.” We ask that we be successful in learning and knowing Your Torah, referring to Torah Shebe'al Peh, the Oral Law.

24

חז"ל דורשים את הפסוק "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" שכל הלומד תורה שכינה כנגדו. כל יהודי היושב ולומד תורה, מקבלה מפיו של הקב"ה. זהו לשון הברכה "המלמד תורה לעמו ישראל". השי"ת הוא המלמד ממש, לכל אחד ואחד מישראל. לולא ש"המלמד" הוא השי"ת, לא היינו מצליחים להבין ולדעת את תורת ה', אין התורה כשאר החכמות הזרות, שכל המסוגל להבין יכול להשיג את החכמה. התורה הקדושה היא מעל השגות שכל אנושי, ורק ע"י המלמד תורה לעמו ישראל, יש לנו שייכות אליה.

25

שיחות הגר"ש פינקוס זצ"ל

נמצאנו למדים שהמציאות הרוחנית של כל יהודי תלויה בקב"ה. הוא המלמד תורה, והוא המסייע להם בבקר להפילה ולהניח בכל יום תפילין. *בלעדי הקב"ה לא היינו מבינים את התורה, ולא היינו מצליחים לקום מהמטה, מחמת פיתויי היצה"ר.

וצריך להבין מדוע לא ברא השי"ת את הכוחות בצורה מאוזנת, שיהיה כח הטוב ומשיכת הרע שקולים, ותהיה ביד כל האדם האפשרות לעמוד נגד יצרו. מהו הענין במצב של "אינו יכול לו", שאין לאדם סיכוי נגד היצה"ר, ורק ע"י עזרת ה' נוכל להנצל ממנו?

גדר הדברים כפשטות הוא, שהקב"ה הוא "אדון העולם" והוא השולט ומנהיג את עולמו. התורה והמצוות הם של הקב"ה, והוא הנותן כח לאדם ללמוד ולקיים את תורתו ועולמו.

ובדרך הו שאנו עוסקים בתורת השי"ת, כפי גודלה, עומקה ואיכותה. אין זו תורת בני אדם המסורה להשגותיהם, אלא התורה היא מאת ה', ורק ע"י

שיהא הוא "המלמד" נגיע לכל מעלתה וסגולתה.

אלו היתה התורה בידינו, היתה כל השגתינו בה כפי מיעוט ערכנו, וכפי הכוחות שלנו. לכן לא ירדה התורה אלינו, אלא אנו מתרוממים אליה, ולומדים את תורת ה' מפיו ממש של המלמד לעמו ישראל.

קדשנו במצוותיך

וכמו כן בענין המצוות אנו אומרים בנוסח הברכה "אשר קדשנו במצותיו וצונו... המצוות הן של הקב"ה, עם האיכות שלו כביכול. ובשביל שיהיה באמת כך הנהיג הקב"ה שכל האפשרות לקיום המצוות ולהזהר מעבירות, תהיה מכחו יתברך.

19

יש לדקדק, לאחר שהזכרנו "ונהיה אנחנו וצאצאינו, וצאצאי צאצאינו, וצאצאי עמך בית ישראל", מהו שהוסיפו חז"ל בברכה "כולנו", שהרי כבר כללנו את כולם?

ונראה לבאר בס"ד על פי דברי התנא (אבות פרק ו' מ"א, שאחד ממ"ח קניינים • שהתורה נקנית הוא בדבוק חברים, ולא מספיק שכל אחד ואחד ילמד בפני עצמו, אלא "כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמח", ועל ידי דבוק חברים ודאי שיגיעו לכוון אל האמת. ולכן הדגישו לנו זאת חז"ל בברכה.

20

יש להבין מדוע אנו אומרים בברכה זו: "ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמח", ולא מצאנו בברכות על מצוות אחרות סוג בקשה כזאת על הבנים ובני הבנים? התשובה היא שלפי אהבת התורה שיש לאב כך הוא מעביר את התורה לבנים ולנכדים, היינו, כאשר "והיו הדברים האלה על לבך" או "ושננתם לבניך", הביטוי לכך שהדברים חשובים, יקרים וחוקקים בלב היא כאשר רוצים להעביר אותם לבנים, ולכן אנו מבקשים: "והערב נא" - דברי התורה יהיו כ"כ ערכים ויקרים אצלנו עד שנרצה להעביר אותם לבנינו.

21

ממשיך הר"י בר יקר (שם): "בפינו ובפפיות עמך בית ישראל ע"ש (ישעיהו נט, כא): "לא ימוש מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך, ונהיה אנחנו כולנו יודעי שמך ועוסקי תורתך ע"ש ששא"ל ביטחון ע"י התורה, הזכיר כמו-כן שנהיה יודעי שמך ע"ש (תהילים ט, יא): "יבטחו בך יודעי שמך", היינו שע"י לימוד התורה אנחנו נהיה "יודעי שמך", שנכיר את רצונו ית', וכפי הכרתינו את רצונו ית' כך אנו יכולים לילך בדרכיו, ולכן "ויבטחו" - אנו יכולים לבטוח בו שיעזור לנו, "וידעת ה' להדבק בדרכיו", היינו ש"יודעי שמך" הוא להדבק בדרכיו, "בדדרישין בספרי (עקב מט) "ולדבקה בו" (דברים יא, כב) הדבק בחכמים ובתלמידיהם", ע"י הדביקות אנו מגיעים להיות "יודעי שמך", ע"י התורה שהיא גילוי רצונו ית' וגילוי דרכיו אנו מגיעים ל"יודעי שמך", לימוד התורה והליכה בדרך ה' נתן לנו את הבטחון, ועל ידו אנו בטוחים כשמירה עלינו וזוהי הערבות בשבילנו.

22 "כולנו יודעי שמך" - כתב ה"עץ יוסף" (אוצר התפילות עמ' סא):

"יודעי שמך" שתמסור לנו טעמי וסודות התורה כי התורה כולה שמותי של הקב"ה כנודע", אנו איננו יודעים מהותו ית' אלא "יודעי שמך" רק את שמותי שהוא רחום וחנון, קל, נוצר חסד, לדעת שמו פרושו לדעת

את דרכיו ורצונותיו מאתנו "מה הוא רחום אף אתה", כשאנו רואים את מעשיו ומהם מבינים את דרכיו, אנו יודעים מה הוא רוצה מאתנו ומה הדרך שבה נלך, אם אנו יודעים שהוא רב חסד עלינו ללכת בדרך של גמילות חסדים. וזה גם הביאור בדברי חז"ל: "כל התורה כולה שמותי של הקב"ה", שמכל התורה לומדים הנהגותיו ית' ורצונו, וזו בקשתינו שנהיה "יודעי שמך" נדע מה רצונו מאתנו.

כי אם לידך

הנהגה ש"הכל בידי שמים" אינה רק בתורה ומצוות, אלא גם בעניני הפרנסה. כל אחד רוצה שהקב"ה יתן לו סכום גדול של כסף, והוא יכלכל ויפרנס את ביתו ומשפחתו. מדוע צורת החיים היא שכל אברך צריך "לשבור את הראש" כיצד "יגמור את החרוש", ולא עולה בדעתו שום פתרון כיצד יחתן בכבוד את עשרת ילדיו.

* הנהגת הפרנסה נשמרה ביד השי"ת, ובכל חודש נעשה נס חדש, ובטיפין טיפין זורמת וזרמת השפעת הפרנסה. התשובה לכך היא בנוסח הבקשה "ונא אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם". עומק בקשה זו הוא שאיננו רוצים להתפרנס דרך בני אדם, לא רק כלפי אחרים, אלא גם כלפי עצמנו באופן אישי. גם אני בעצמי "בשר ודם", ובקשתי שלא אודקק למתנת ידי.

"כי אם לידך", כמו שבדור המדבר זכו לאכול מן "טרו" בכל יום, מידו של הקב"ה, כך בקשנו שנוכה להתפרנס "מידך הפתוחה הקרושה והרחבה". פרנסה משמים ובהשגות וכדרכים של הקב"ה, בכל חודש פותח הקב"ה את ידו ומשביע. ככל חתונה של ילד מרגישים שאין אנו מחתנים אלא השי"ת הוא המחנך, לכן "יאה עניותא לישראל", בכדי שירגישו את קירבת השי"ת וידו הפתוחה לקיימם בכל עת ובכל יום.

ויש בכל זה נפק"מ גדולה שכיון שאנו זוכים הן בתורה, הן במצוות והן בפרנסה רק מיד הקב"ה, וכביכול, באיכות שלו יתברך, אם כן מוטל עלינו לעשות רק השתדלות מסוימת בפרנסה, וכפי יכולתנו בתורה ובמצוות ואז נוכה להשפעות אין סוף מידו יתברך.

הכל מודים בעצרת

ההכרה הנכונה במשמעות סגולת הזמן של שבועות, צריכה להביא לשמחה של תורה. "שהחיינו וקימנו והגיענו" ליום שבו הקב"ה נתן לנו את תורתו, לזמן שבוא כל העולמים דבק בנו ע"י קשר התורה, שמחה עצומה על הזכות ללמוד "חברותא" עם "המלמד תורה לעמו ישראל". המתבונן כראוי יתעורר בהרגשתו ש"יורד ה' על הר סיני" ליתן תורה לישראל, חוזר מחדש בכל פעם שיהודי פותח גמרא ללמוד, ויכולת השפעה של לומד התורה היא ללא גבולות ומגבלות, לא כפי כוחנו ויכולתנו לקבל אלא "מידך הפתוחה הקדושה והרחבה".

בכל הימים הטובים ישנה מצות שמחה, והנה יש מ"ד הסובר ש"כולו לה" בשמחתה של תורה ע"י דביקות רוחנית. אך בחג השבועות, זמן מתן תורה, "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס". אין יוצאין ידי חובת שמחה ברוחניות בלבד, יש לבטא את שמחת המועד בגשמיות, במעדני מאכל ומשחה. לכן אמר רב יוסף "עבדי לי עיגלא תילתא", שיענגו את החג בשמחת מעדנים גשמיים. בזה מוכיח כל אדם את שמחתו בקבלת התורה, שמחה התודרת עד רגשות גשמיים, שמחה שתלויה את האדם בכל ימות השנה, שמחה של קשר ושייכות להשי"ת.

28 ים הלקח חג השבועות והלבוב

איתא במנא דזי אליהו (פי"ח) 'כל מ"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה, ונספר בית ישראל (פרשת דברים) מנאל הדברים בהקדם דברי המידושי הרי"מ ז"ע הוצא בשפ"א לקוט"ס (פי' דברים), 'על מה שכתוב כולתו לדבר אמו ופירש רש"י שהקב"ה חזר ושנה עמו צידה, ופירש הענין כי לא הי

משה רבינו ע"ה יכול לקבל התורה כמו שהי' ממש בכוונת הצורה יתברך. אם כן הי' קלט חילוף בין הקבלה להנתינה לכן הי' שונין אחר כך צידה פירוש שהקב"ה חזר ושנה עמו כמו שהי' בהשגת המקבל עי"ש, דברי פי חכם חן, פי' הקב"ה רצה שיהי' השגת משה רבינו על דרגת הנומן, לא הי' שני בין דרגת קבלתו להנתינה, ולכן הי' נורך שהקב"ה ילמדו אמו פעם שני' לפי השגת משה רבינו שיהי' לו נתינת התורה לפי השגת המקבל. על דרך זה מנאל הרבי הצית ישראל

זי"ע ענין יושב ושונה כנגדו, כי צלמת השגת כל אחד בתורה הוא רחוק מהמכוון האמיתי, כל אחד מצין כי ילד הלומד שנים ארוכות הרי השגתו הוא אחרת ממצור הלומד ציטיבה, ומשיג כבר קו' השער משפט על המשנה, הקלות והרצי עקיבא איגר על הגדרת יתלוקו, וכן הצנת והשגת הצמור הוא אחרת מהרי"מ שלו, וכן גדול ההפרש שיש בהשגתנו לפני מה שהשיגו רבותינו הקלות והנתינות זי"ע צבלאט גמרא. א"כ יחשוב אדם שלימוד התורה שלו אין לו שייכות וקשר עם תורה, כי אינו משיג האמיתיות של תורה, וזה אינו **כל אחד זוכה למתן תורה מיוחד שלו, הקב"ה לומד עם כל אחד, שונה כנגדו, כפי השגתו וכפי הצנתו, וכפי יכולתו, כן יש לו נתינת התורה מיוחדת לו. זה הפי' יושב ושונה כנגדו.**

בדברים אלו יש חיזוק גדול מלד אחד, כי האדם זוכה להמגלות נפלא מו, להקב"ה יושב ושונה כנגדו, מיוחד לו לפי דרגתו, והוא חיזוק גדול לדע כי הלימוד שלו הוא מורה ד', שהקב"ה נתן לו במיוחד, לפי השגתו המנומנס בתורה הק'. אבל מלד השני של המטבע הרי יש צוה המתייבות גדול, שהאדם צריך להצין צלחה אופן הוא צריך ללמוד, איזה גישה צריך להיות להתורה הק', ומוצן מאוד שצריך לישוב וללמוד צלחה וציראלה וצרתת חיעה, כי הרי הוא יושב ולומד והקב"ה יושב כנגדו, חוכה למעמד הר סיני עכשיו צהוה. ובעת שהאדם שוכח דבר ממשנתו, הרי הוא שוכח מה שלמד עם הקב"ה, מה שלמד כשהקב"ה מסר לו התורה צמלצ של יושב ושונה כנגדו, ולכן הוא עובר על לאו של השמר לך ושמור נפשך מאוד.

יש לאדם רצון לתורה. יכולים ללמוד תורה כחכמה, ולא להרגיש עד כמה יקרה היא התורה, ואז אינה מביאה שמחה. סימן לתורה שנלמד כראוי, ונבלע צלצרים היא השמחה הנכרת על פניו של אדם הלומד תורה. י

The third berachah is:

Who selected us from all the nations and gave us His Torah. This means that HaKadosh Baruch Hu has selected us, Am Yisrael, as the beneficiary of His gift, תורתו, which He did not give to any other nation. While the nations of the world were also given laws, such as the seven Noahide mitzvos, and even had derech erez, with its lofty concepts of middos tovos, which was preceded לתורה (preceded Torah), befitting the human being who was created b'tzelem Elokim (in the image of God), they were, nevertheless, not given the special gift of His Torah. With Matan Torah (the Giving of the Torah) at Har Sinai, with all its ramifications, the Jewish people received not only a "code of laws" but concurrently, HaKadosh Baruch Hu infused the Jewish neshamah with a special kedushah (holiness). The Toras Hashem was put into our system as a gift by HaKadosh Baruch Hu to elevate the nishmas Yisrael (Jewish soul).

78 RAV SCHWAB ON PRAYER

35a

This is what is meant when Chazal tell us that while a Jewish embryo is developing in the womb, a malach (angel) teaches it the entire Torah (Niddah 30b). So when the child is born, he or she, as a part of the Jewish nation, Klal Yisrael, already has the kedushas nishmas Yisrael. This, then, is what is meant by this berachah, and why it is called שבברכות, the most elevated of the ברכות התורה. We recognize the uniqueness of this gift, in that HaKadosh Baruch Hu has selected us, Klal Yisrael, to receive this special gift of Torah with which He has infused our neshaman. After Matan Torah we became a different nation than we were before. Our souls were infused with the holiness of Torah.

356 בית ה' ית

והוסיף ברכה אחרת אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בא"י נותן התורה, ויכוין בברכתו על מעמד הר סיני אשר בחר בנו מכל האומות... הברכה השניה מדברת על מעמד הר סיני, כי עיקר בחירת עם ישראל היתה בנתינת התורה על הר סיני, וקרבנו לפני הר סיני והשמינו דבריו פתוך האש ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו שהיה משתעשע בה כל יום, בזה הוא מפרש מהו המובן של "ונתן לנו את תורתו" שזהו השבח הגדול שזו תורתו, התורה שלו, כלי חמדתו שהיה משתעשע בה כל יום. כוונתו לדברי הגמרא ושבת

376

קשה להולמו, דהא מילתא כבר אשמעינו ברישא במה שאומרים "אתה בחרתנו מכל העמים". לפיכך מפרש הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ז"ע (קול שמחה ליקוטים), דאין הכוונה על האומות, אלא שהקב"ה רומם והגביה אותנו במדרגה גבוהה כל כך מה שאין הפה יכול לבטאות בכל הלשונות, וזהו "ורוממתנו בהתרוממות כוון שאי אפשר לבטאותה בפה, דמעלת ישראל גבוהה ממך הלשונות" שאין ביד בשר ודם לפרט בשפתו ובלשונו כי אם מקצת קצתו מגדלות.

ויתירה על כך, כי ביום הזה זכינו להשתנות ולהתעלות ברגע אחד מגוי לישראל, ולא עוד, אלא הרבה יותר מן הכתוב כאן התעלו ישראל עוד ועוד באותה שעה מה שאין הפה יכול לדבר ואין הלב יכול להשיג, וכמו שאומרים בנוסח תפלת שמו"ע בשלש רגלים "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות", ובפשטות מפרשים "ורוממתנו מכל הלשונות" שהקב"ה הגביה והרים אותנו "מכל הלשונות" אלו אומות העולם המדברים בשבעים לשונות, אך פירוש זה קצת

נפש שמשון

נח

לכל יהודי חלק בתורה הק'

ובנה בקבלת התורה היו שתי בחינות: האחת - באופן כללי, וכמו שבארנו, שעמ"י כולו עמד בהר סיני וקיבל תורה, וזוה נבדל הוא מכל האומות. אך מונחת כאן נקודה נוספת.

בספה"ק מובאים דברי הוזה"ק (ח"ב דף פג ע"ב): "ולכולהו דרין בתראין כולהו אודמנו לתמן, וכולהו קבילו אורייתא בטורא דסיני דכתיב כי את אשר ישנו פה' וגו', וכולהו כל חד וחד כדקא חזי ליה וכולהו חמאין", עיי"ש. כל אחד ואחד מישראל היה במעמד הר סיני וקיבל את החלק שלו בתורה. קבלת התורה פרטית, כל אחד לפי שורש נשמתו ותפקידו קיבל חלק בתורת ה'. ועיין ב'רוח חיים' להגר"ח מולודז'ין שביאר שורש נשמת כל אחד מישראל נמצא באות אחת מן התורה.

בהקדמה לשו"ת כתב סופר ביאר את תוכן בקשתנו בסוף תפילת שמו"ע: "ותן חלקנו בתורתך" - והיינו שלכל אחד ואחד מישראל יש חלק בתורה, וחלק זה שייך לו, ורק לו, וממילא יכול לבוא לידי גילוי על ידו בלבד. וע"ז אנו מתפללים שנוכה לזה להביא את חלקנו לידי גילוי, עיי"ש דברים מתוקים וערבים.

33

יש לבאר, ב'רוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אנו מודים ומשבחים להשי"ה, אשר בחר בנו מכל העמים, על שבחר בנו להיות לו לעם הנבחר מכל העמים במעמד הר סיני, ונתן לנו את תורתו, ונתן לנו את התורה בהר סיני, ולהכלית זו בחר בנו להיות לו לעם, בכדי שנקבל את התורה, וזוהי חשיבותנו על פני כל העמים.

ומכך נלמד, כי ככל שהארם עוסק בתורה ויש לו ידיעת התורה, כן הוא מתקרב להקב"ה ונבדל במהותו מהגוי, מה שאין כן בשאינו עוסק בתורה. דריהו מתרחק מהקב"ה. השי"ת יוכנו לעסוק בתורה, אמן בן ידו רצון.

באר החיים

36 נ"ב י"ב י"א

37a

כתב השל"ה הקדוש (מסכת שבועות פרק גר מצוה אות יח) "חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר", כי הוא יום שזכינו בו לכתב תורה וכו', והשמחה אשר שמח תהיה שמחה רוחנית, והודות והלל להשי"ת שנתן לנו התורה, ויתעורר מאוד בלבנו להתקדש ולתקן מעשיו, ולהיות מוכתר

בכתר תורה לקיים והגית בו ימם ולילה, כי ביום הזה בחר ה' בעמו ישראל להיות לו לעם סגולה ומובחר מכל העמים, והעלה אותם גבוה מעל גבוה יותר מכל בריה שבעולם, ואין לא יגל לב בשר ודם במה שמלך מלכי המלכים בחר בבשר ודם כמוהו להיות קרוב אליו כל כך.

38

נותן התורה ולא נתן? למה נאמרת הברכה בלשון הוזה ולא עבר? כי הקב"ה נותן את התורה בכל רגע, ואם זוכה האדם, מתגלים לו גילויים מסודות התורה.

ומהר"ל אומר, כי נאמר "נותן בלשון הוזה", שהאדם יצייר כאילו עומד תחת הר סיני ומקבל התורה. (דרוש עה"ת ומצוות).

ואני תפילה א'

מאמר כ"ד ברכות התורה ג'

נותן התורה

בלשון הווה

במאמר זה נתייחס למטבע לשון מיוחדת הנמצאת בשתי ברכות התורה. הברכה הראשונה מסתיימת בלשון "המלמד תורה לעמו ישראל", והברכה השנייה מסתיימת בלשון "נותן התורה". ויש לנו לתת את הדעת על כך ששתי החתימות הן בלשון הווה, דלכאורה הדבר צריך עיון, שהרי התורה כבר ניתנה לישראל בעבר, בהר סיני, ומדוע קבעו אנכתי"ג שהתורה היא בבחינת דבר הניתן עתה בהווה?

קול גדול ולא יסף

הגרי"א (סידור הגרי"א) מבאר כי בברכת "אשר בחר בנו" כלולות שתי בחינות של תורה. המילים "ונתן לנו את תורתו", מתייחסות למעמד הר סיני שבו קבלו ישראל את התורה מפי של הקב"ה (תורה שבכתב). לעומת זאת המילים "נותן התורה" בה' הידיעה, מתייחסות לתורה שבעל פה שקבלו ישראל ממשו רבינו. לפיכך אמר לשון בינוני 'נותן', כי ידעת תורה שבעל פה מתחדשת תמיד. עד כאן. על פי דברים הללו מובן טעם חתימת הברכות בלשון הווה, כי הן מתייחסות לבחינת תורה שבעל פה, המתחדשת בלב חכמי ישראל בכל עת. על דרך זה כותב המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב התורה ז'): "וסיים הברכה 'נותן התורה' ולא נתן כמו שהתחיל. כי בכל יום הקדוש ברוך הוא נותן תורה לישראל. דאם לא כן חס ושלום נשתכחה התורה מישראל... והוא נרמז במה שאמר 'קול גדול ולא יסף', ואמרו בספרי (סוף נשא) קולו של הקדוש ברוך הוא לא פסק...".

לשמוע חדשות

ה"שפת אמת", מבאר כיצד האדם זוכה לשמוע את אותו "קול גדול ולא יסף", וז"ל (דברים, פרשת עקב, שנת תרנ"ו): "והענין הוא, דכתיב 'קול גדול ולא יסף' - לא פסק, כי הדברים חיים וקיימים והקב"ה נותן התורה תמיד. אכן כפי קיום התורה והמצוות הן יכולין לשמוע חדשות בכל עת כמ"ש 'ידיה ירווך', מה שדים כשתלנוק ממשמש בו מוציא חלב כך דברי תורה ומצוות. כפי עסק האדם בהם כך מתחדש לו לשמוע בכל עת חדשות... ובכוח זה הוציאו החכמים מכוח אל הפועל התורה שבעל פה. ואחריהם בכל דור ודור חכמי הדורות שהרחיבו הארת התורה בכל עת. וכמו כן בכל אדם בפרט, כל ימי חייו צריך לעסוק בתורה ומצוות ויתרחבו הדברים...". ומבואר הדבר, שכפי ההתעסקות בתורה והשתדלות בקיום המצוות, כך יזכה האדם לשמוע חדשות, כי התורה היא מציאות חיה ומתחדשת, כמאמר הכתוב (משלי הי"ט): "ידיה ירווך בכל עת פאקהתה תשעה תמיד".

קול גדול ולא יסף

והנה אחד הטעמים שצדיקי הדורות השקיעו עבודה רבה ועצימה דווקא בברכת "אהבה רבה", כי מובא בספח"ק משל נפלא על עבודת התפילה בשבועות, למלך גדול שהיה עומד לעשות שמחת נישואין, והכריז שביום חתונתו יתן לכל המשתתף בשמחתו את כל מה שיבקש ממנו, וכך הוה, כשהגיע יום חתונתו היה כל אחד נרחף למלך לבקש ממנו שאלתו, והמלך נתן לו כאוות נפשו. בין המשתתפים היה שם עני אחד שג"כ היה דוחף עצמו בכל כוחו לגשת אל המלך ולבקש ממנו בקשתו, ויהי כשוכה אחר רוב התאמצות יגיעה לבוא לפני המלך, ביקש מהמלך רק דבר אחד - שיתן לו פרוסת לחם יבישה לחיות נפשו, כי עדיין לא אכל היום את מנתו אשר רגל בה. כמובן אשר כל מי שרק שמע בקשתו זאת פרץ בצחוק, והו כל מה שאתה מבקש מהמלך ולא יותר? הלא יוכל לבקש על עושר רב, כסף זהב ומטמונים, בתים שדות וברמים, עד שתהפך להיות עשיר גדול ברגע אחד, ובמקום זה תשאר עם קמנותך וצמצומך? כדבר הזה הוא בשבועות שדיא בבחי' נישואין של הקב"ה וכנסת ישראל, כמו שאמרו חז"ל (מד"ר שה"ש ג, ב) ע"ל הפסוק (שה"ש ג, יא) ביום חתונתו ובוים שמחת לבו, דוה קאי על יום מתן תורה שהיא כהנייה, ואו המלך מלכי המלכים הקב"ה מחלק מתנות לכל המשתתפים בשמחתו, ומביא את כל משאלותיהם, וצריכים אנו רק להתחכם ולא לבקש קמנות ומרריגות מצומצמות בתיה יעבדה, אלא לבקש על שפע גדול של התעלות, והצלחה אדירה

בית הברכה

בתורה ועבודה, בבחי' שפכו תפילות "בעושב" (מד"ר טראטה ב, ה) 'הדב' פד ואמלאוהו (תהלים פא, יא), בלי לחפור שום בקשה על שום מדינה בתורה דא"ל, ופד שגורבה לבקש, נקבל בשפע יותר, ולכן שפיר מובן סיבה הדב שבעד הארת ופד בברכת אהבה רבה, כי בה מפרטים ומבקשים בהרחבה את כל פד הצלחה בתורה להבין, ולהשכיל, לשמוע, ללמוד, וללמד, לשמור, ולעשות, ולקיים, כי אש בכל אר הבקשות נכללו מעלות ומרריגות גדולות בהצלחת התורה, וה ע"ל ה, (כפי שפרסם הדב בעושה"ת), וכן מבקשים על מרריגות גדולות של דביקות בה, והאר עיניו, הדב לבני ויהוד לבנינו וכו', אהבת ה', יראה עילאה, יהודא עילאה וכו', אין הוספת שום בקשה, וכל המוסף מוסיפין לו.

צריבין להרגיש ענין הקדושין שיש ציוס הזה, שמורה על המקרבות ימירה של כנסת ישראל עם הקב"ה, כדכ' ואציל אתכם אלי, שזמתן מורה נחקרבו עד כדי כך. כי צעמ

קבלת התורה נחקרבו אליו ית' ממש, וזה הוא ענין הדוגמא שיש לקדושין, להשיג מזה עד כדי מה אנו דציקים צו יתצרך ע"י מתן מורה. וכדצרי התניא פרק מ"ו שזמנאר היחוד שיש צניי ישראל צעמ עוסקס צמורה וצמנות, "ו"ש אשר קדשנו צמנאצויו כלדס המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ציחוד גמור כמ"ש ודצק צאשמו והיו לצצר אחד. ככה ממש ויתר על כן לאין קץ הוא יחוד נפש האלהית העוסקת צמורה ומנות ונפש האלונית לצושיהן הנ"ל צאור א"ס צ"ה", ועי"ש כל הדצרים צפניס. וזה נמחדש צכל שנה ציוס הזה של נמינת המורה, שעוה"פ מקרציס צני" שיהיו מיוחדים אליו ית', והוא המחדשות חדש צקירצא זו, ומה שהי' הי', כי זוכיס למחילת עונות כמו חתן, כדי ליתן יכולת להסתכל

מחדש.

42

גודל השיבות עבודת התפילה בחג השבועות, ובפרט בזכת "אהבה רבה" כבר דיברנו בשבוע הקודם אך שיעקר הצלחת האדם בתורה ועבודת ה' תלויה באופן כוונת תפילתו, אשר היא הצינור והכלי להשפיע עליו שפע של תורה ויראת שמים, ושהיא מעיקרי ההכנות לשבועות, ובאמת רואים אנו דבר זה מסדר העבודה בחג השבועות עצמו, דאף שמעיקרי עבודת היום הוא עסק התורה, התיקון של ליל שבועות, קריאת התורה, והלימוד שכל אחד צריך ללמוד בשעות הפנויות, אך בכל זאת עבודת התפילה כיום הזה היא ג"כ מעיקרי עבודת היום, כמו שכתב מרן החיד"א ז"ע בספרו שמחת הרגל (לימוד א') וז"ל: והגם אשר זכה לנגד שינה מעינו ויאר את הלילה הקדושה הוה, "הכל הולך אחר החיותם - להחפול התפילה וקריאת שמע כהוגן" עכ"ל, ובהמשך דבריו כתב דאם מולולין בתפילה כיום זה, או ח"י יצא שברו בהפסדו עי"ש, הרי שמעיקרי עבודת היום הוא התפילה, וכן מציעו בספח"ק דבשבועות יש לתפילה בה נפלא וסגולה מיוחדת שתעשה פרי למעלה ותתקבל בהצבים וברצון, כמו שכתב בספר הקדמון צינור החיים (שער תרע"א כי דינא, לחג השבועות) ח"ל: ויום זה מסוגל לאיש הנללב לבקש צלחן על נפשו שתמצא חלקה הנחלק לה בסני רבי עכ"ל, ובספר נגו ישראל (שבועות תרפ"ה) כתב שאם יתפלל אדם ביום זה לקבל שפע התורה, ישפע עליו השפע בכל הענינים, רפואות וישועות, פרנסה בהרחבה, והיים טובים וארוכים וכו' עי"ש, הרי שכל ההשפעות הנפלאות של שבועות אפשר לקבל ע"י כח התפילה ביום הזה.

43

ונס"ם בדבר חשוב מאוד, מה שמוכר מצדקם, כי לאור שמכריז ברכת התורה נתעורר בשמים עת רצון כל כך גדול, עד שאפשר לפעול או מתקב"ה כל מה שמבקשים ממנו, ובוה אתיק לפניכם מה שכתוב בראשית פרק א' מנחם, בשם חר"ק ר' מנחם בראדי מקאלוב ז"ע ח"ל: הרבה פעמים היה מרגלא בפומיה לומר: כל איש הנצרך לאחה ישועה או רפואה ופרנסה, וכן בחור הרצה לדאות הצלחה בלימודו, אוי הזמן המוכשר לזה היא בבוקר אחר ברכת התורה להחפול לבכות ולהתחנן לפני המקום, כי אז הוא עת רצון שתתקבל תפילתו יותר, ואמר ש"בלתי ספק שאם בה יעשה, אוי ישלח הש"ת לו עזר מקדוש, וימלאו לו כל משאלותיו לטובה" עכ"ל. ובתפארת שלמה (פ' תצא ד"ה

44

ולכן כל בחור שיש לו איזה ענין ובקשה, קטנה או גדולה, שרצה להיושע בה, ינצל זה הזמן שאחרי ברכת"ת, ויבקש מתקב"ה את כל משאלותיו, ובפרט בעת שאומר פסוקי ברכת כהנים, אשר נכללים בה כל הבקשות וכל הברכות שבעולם (עי' מד"ר פ' נשא, ומדרש תלפיות אות ב'), מומלץ מאוד לבקש או מתקב"ה את כל מה שצריך וכל מה שחסר לו בכל עניניו, ברחמינות ובנשמינות, ובוודאי יענה מן השמים על כל תפילותיו, ויזכה לכל הברכות והשפעות טובות אמון.

An Investment of Serious Tefilah

The Mishnah Berurah writes (47:10), "The tefilos of the father and the mother should always be fluent in their mouths, davening that their children should learn Torah, that they should be tzad-dikim and have good midos. They should concentrate particularly during the berachah of 'Ahavah Rabbah' and in Birchah Hatorah when they say, 'May we and our descendants learn Torah,' and also during 'Uva Letzion' when they say, 'In order that we should not toil in vain nor give birth to confusion.'"

Parents have to become accustomed to davening for good children until these tefilos stream from their mouths with great fluency; Chazal inserted these pleas in different parts of the tefilos so that we come back to them again and again.

This is at the heart of success in chinuch. Tefilah! A faithful Jew knows that everything is in the hands of the Ribono Shel Olam. A faithful Jew rejects the idea of kochi ve'otzem yadi, that his own power and strength alone can bring the desired results. If you think your wisdom and cleverness will guarantee you success in raising your children, you are as guilty of kochi ve'otzem yadi as if you thought that making millions in business is entirely within your own grasp. But if you understand that there is no kochi ve'otzem yadi here, if you understand that you have to daven for the success of your children — "always," as the Mishnah Berurah writes — then you have a chance to be a successful parent. If you approach your tefilos with the proper gravity and appreciation of their critical importance, then you have a reasonable expectation of bringing up fine and worthy children. All the parenting techniques cannot compare to a single heartfelt tefilah.

It is like everything else in life. We have to make a normal hishtadlus, a normal effort toward achieving our goals, but we have to realize that the actual achievement of those goals is entirely in the hands of the Ribono Shel Olam. Without tefilah it will not work, and the more intense and sincere the tefilah the better your prospects for success will be.

The Chazon Ish writes that it is well understood that our efforts in business are no more than hishtadlus and that we do not deserve any credit for our success. It is the same in spiritual matters as well. Whatever we may accomplish is all from the Ribono Shel Olam, and what we do is no more than hishtadlus.

When we make the effort and demonstrate that this is what we want, the Ribono Shel Olam has mercy on us and makes it happen. In effect, our hishtadlus is like a tefilah. That is how it works. It follows, therefore, that if hishtadlus is effective because it resembles tefilah, actual explicit tefilah should be even more effective.

That's how it is in chinuch as well. If parents are successful, it's not because they were so wise and so clever. It's because the Ribono Shel Olam gave them the gift of success. And if they fail, it's not because they didn't read enough books or attend enough classes. It's because the Ribono Shel Olam withheld from them the gift of success. If you want success, you have to ask for it. That is the most effective thing you can do. You have to daven with all your heart. Then the Ribono Shel Olam will send you success along many different avenues. He may arrange the circumstances of your child's life to be influential in a very positive way. He may lead you to the right methods and strategies that are perfectly suited to your child. There is no limit to the number of ways He can send you success, as long as you do the right hishtadlus and, even more important, as long as you daven for it.

לפיכך צריך לשפוך הרבה תפילות ותחנונים ביום זה ובימים שלפניו שיפתח ה' את עיניו בתורה, שהרי זה כל האדם, ולא על עצמו בלבד אלא שיזכה לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה', יראי אלקים, אנשי אמת, זרע קדש, בה' דבקים, ומאירים את העולם בתורה ובמעשים טובים ובכל מלאכת עבודת הבורא. וכדברי הפלא יועץ (אות ע ערך עצרת) "ומה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה, שיזכה הוא ובניו לכתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות".

וכבר אמר הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע (בוצינא דנהורא החדש, שבועות), שיום

מאד נשאל

בספר "אנא עבדא" ועל קורות חייו של הרב שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, מופיע סיפור נפלא, בחשיבות הכוונה בברכת התורה. סיפר הרב שלמה ק: כשבועיים לפני פטירתו של הרב קובלסקי, נולד לי בן למזל טוב. הברית התקיימה שבוע לפני פטירתו, וחולשתו מנעה ממנו מלהגיע, אבל היא לא מנעה ממנו מלהתקשר ולומר מזל טוב לבני. הדיבור היה קשה עליו, הוא דיבר בלחש, בקול שנשמע בקושי, בהפסקות מעוררות הרהר בין משפט למשפט, אבל מצבו לא מנע בעדו מלבקש ולומר: דבר אחד אבקש ממך, שמע לי, הרי אתה מברך בכל בוקר ברכות התורה, ואתה אומר "ונהיה אנחנו וצאצאינו" וכו'. איני יודע כמה זמן אתה מקדיש לילדיך, איני יודע אם אתה מקדיש בעבורם מספיק זמן, איני יודע אם יש לך זמן להקדיש להם, אבל דבר אחד יכול אתה לעשות, וזה לא יגזול ממך זמן, ומובטחני שתראה

סיעתא דשמיא נפלאה, אם בכל פעם שתאמר "ונהיה אנחנו וצאצאינו" תחשוב על כל אחד מילדיך, בשמו ובשם אמו. אני אומר לך, שזו סגולה גדולה ומיוחדת להצלחת הילדים.

הרשיתי לעצמי לשאול: הרב קובלסקי, האם זו דרישה הגיונית? הרי אני אומרים את ברכות התורה בחיפזון, "על רגל אחת", בקושי מכוונים את פירוש המילות, האם ניתן לעצור ולהתרכז ולכוון על כל ילד בנפרד, בתמידות יום יום?

ענה לי: כן, אני יודע ודאי, שבפעם הראשונה זה יהיה קשה, גם בפעם השנייה והשלישית, אבל אחר כך זה נהפך לטבע, להרגל, ומכוונים, ובסוף זה משתלם...

כאר הה"ע 30

לפני זמן קצר התבונן במצבם של בני התאומים, שהאחד פורח ומצליח ועושה חיל בלימודו, ואילו אחיו מבלה את ימיו בחוסר מעש, וכאב לו מאד ממצבו של בנו השני ועיניו הולכות וכלות שאין בידו לעזור לו, כי כל העצות של המחנכים לא עלו יפה, ועתה אנה הוא בא, על כן קיבל על עצמו שמכאן ולהבא יאמר 'ברכת התורה' מדי יום ביומו בכוונה מתוך הסידור ובמתנינות כמונה מעות, וישפוך שיחו בברכת 'והערב נא' ויבקש מעומק הלב "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה", אולי בשכר זה יזכה שתתקיים בו ברכה זו במלואה, ויתן להם הקב"ה חשק ללמוד תורה לשמה ברחימו ורחילו, וכן עשה, ואכן לא עברו ימים מועטים והמלמדים ראו שינוי לטובה בהצלחת בנו החלש, וזקף הכל בזכות 'ברכת התורה' שהוא מברך בכוונה ומעומק הלב.

ובפרט יש לנו להתחזק בימים הגדולים שאנו עומדים בהם, שהזמן גרמא ומוכשר לבקש על רוחניות, ולהצלחה בתורה לו ולזרעו לדורותיו, ויתחזק לומר 'ברכת התורה' בכוונה, ולשפוך שיחו הן בברכת 'אהבת עולם' בתפילת ערבית של ליל שבועות והן ב'אהבה רבה' בתפילת שחרית של יום שבועות, ואבינו אב הרחמן בודאי יקבל תפילותינו לרחמים ולרצון, אמן.